

GRŴP LLYWIO PARTNERIAETH BIOAMRYWIAETH CYMRU 14

PAPUR 01

12 Gorffennaf 2011

Safleoedd sy'n Bwysig i Sicrhau Cadwraeth Natur – Problemau Presennol a Chyfleoedd

Cefndir

Mae Safleoedd sy'n Bwysig i Sicrhau Cadwraeth Natur (SINC) yn cael eu hystyried fel y safleoedd pwysicaf ar gyfer bioamrywiaeth ar wahân i safleoedd sy'n cael eu diogelu dan y gyfraith. Maent yn bwysig yn genedlaethol gan eu bod ymhlith y safleoedd bioamrywiaeth gorau yng Nghymru; cynefinoedd blaenoriaeth y mae angen i ni eu diogelu, ynghyd â'u rheoli a'u gwella. Mae swyddogion lleol CCGC yn cydnabod bod rhai o'r safleoedd hyn o ansawdd SoDdGA a'u bod yn ffurfio rhwydwaith cydlynol rhwng safleoedd eraill. Maent yn bwysig yn lleol hefyd gan eu bod yn dangos hynodrwydd lleol y gall cymunedau ymgysylltu'n rhwyddach ag ef drwy broses y Cynlluniau Gweithredu Bioamrywiaeth Lleol. Mae safleoedd SINC yn cael eu dynodi gan yr Awdurdod Lleol / Awdurdod Parc Cenedlaethol fel offeryn cynllunio, ac maent yn cael eu diogelu i ryw raddau drwy bolisiau'r Cynllun Datblygu Lleol ond nid ydynt yn cael eu diogelu dan y gyfraith. Gall SINC gael ei ystyried yn 'Safle Bywyd Gwyllt' pan mae'r trefeddiannwr yn cael ei hysbysu, a'r tir yn cael ei reoli'n weithredol er mwyn ei nodweddion bywyd gwyllt.

Mae Targed 21 y Strategaeth Amgylcheddol ar gyfer Cymru yn ceisio sicrhau bod 'safleoedd o bwysigrwydd rhyngwladol, ar raddfa Cymru ac yn lleol, mewn cyflwr ffafriol i gefnogi rhywogaethau a chynefinoedd y cawsant eu dynodi ar eu cyfer' erbyn 2026. Er mwyn cyflawni'r targed hwn, yng nghyswllt safleoedd lleol, byddai dull gweithredu mwy cydgysylltiedig sydd wedi cael ei gadarnhau'n ffurfiol yn cael ei groesawu.

Mae pwysigrwydd rhwydwaith o safleoedd SINC wedi cael ei gydnabod yn glir yn Lloegr yn *Making Space for Nature* (Lawton, 2010). Yng Nghymru, gallai pwyslais tebyg geisio sicrhau bod safleoedd SINC yn cael eu rheoli a'u gwella drwy'r wlad drwy System Safleoedd Bywyd Gwyllt, a fyddai hefyd yn ganolog i'r gwaith o ddarparu dull gweithredu sy'n seiliedig ar wasanaethau ecosystem, cysylltedd ecolegol a seilwaith gwyrdd. O ganlyniad, awgrymir y gallai'r system SINC yng Nghymru fod yn bwysig iawn er mwyn cyflawni Fframwaith yr Amgylchedd Naturiol. Byddai system Safleoedd Bywyd Gwyllt yn cydnabod pwysigrwydd ennill cefnogaeth trefeddiannwyr er mwyn sicrhau bod y safleoedd hyn yn cael eu gwarchod drwy ddulliau rheoli sensitif – mae diffyg / rheolaeth ansensitif o gynefinoedd glaswelltir yn fwyaf arbennig yn cael ei ystyried yn fygythiad yr un mor ddifrifol â datblygu'r safleoedd.

Fodd bynnag, mae'n bwysig bod y bylchau yn y data yn cael eu cydnabod yn llawn – mae staff Awdurdodau Lleol ac Awdurdodau Parciau Cenedlaethol yn nodi, arolygu a dynodi safleoedd SINC yn barhaus. Mae'n bosib felly na fydd y gwaith o ddynodi safleoedd SINC ar draws Cymru byth yn cael ei gwblhau ac,

o ganlyniad, ni all data SINC ond bod yn giplun o'r safleoedd sydd wedi cael eu nodi a/neu eu dynodi hyd yn hyn. Os yw data SINC yn mynd i gael eu defnyddio, rhaid i hynny fod ar yr amod bod y data'n cael eu diweddarau'n rheolaidd, ac â dealltwriaeth nad yw diffyg dynodiad SINC yn golygu 'golau gwyrdd'.

Mae sensitifrwydd defnyddio'r data hefyd yn peri pryder. Mewn llawer o achosion, nid yw tiffeddianwyr yn awyddus i weld eu tir yn cael ei ddynodi fel safle SINC ac mewn rhai achosion gall hyn arwain at ddifrodi safleoedd yn fwriadol.

Mae gwybodaeth am safleoedd SINC yng Nghymru wedi eu dwyn ynghyd erbyn hyn, ac mae hyn yn ein galluogi, am y tro cyntaf, i gael rhyw syniad ynglŷn â'r darlun ehangach. Datgelwyd nifer o ystadegau a ffeithiau diddorol yn dilyn yr ymarfer hwn:

- Mae cyfanswm arwynebedd y safleoedd SINC yng Nghymru yn 70,357 Ha +
- Mae cyfanswm y safleoedd SINC yng Nghymru yn 5,337 +
- Y ganran o Gymru sy'n safleoedd SINC: 3.4 %
- Yn Ne Cymru, mae'r rhan fwyaf o'r Awdurdodau Lleol yn defnyddio'r Canllawiau ar gyfer dewis Safleoedd Bywyd Gwyllt yn Ne Cymru, ar wahân i rai Awdurdodau Lleol yn rhanbarth y cymoedd sydd wedi addasu canllawiau De Cymru i greu Meini Prawf SINC y Cymoedd Canol;
- Nid yw pob Awdurdod Cynllunio yng Nghymru wedi dechrau'r broses o nodi safleoedd SINC.

Yn ychwanegol at hyn, ffurfiodd fforymau bioamrywiaeth rhanbarthol Gwent a Morgannwg is-grŵp pwrpasol, a chynhaliwyd cyfarfod ar 18 Mai 2011 i drafod y problemau presennol a chyfleoedd.

Problemau presennol

Mae nifer o broblemau y mae angen eu datrys, gan gynnwys:

- Safleoedd SINC ddim yn cael eu cynnwys mewn prosiectau fel mapiau Creu Coetir Glastir;
- Safleoedd SINC ddim yn cael eu defnyddio yng ngwaith mapio cyfleoedd seilwaith gwyrdd CCGC a mapiau blaenoriaeth Grwpiau Ecosystem;
- Prinder cyllid i nodi, arolygu a rheoli safleoedd SINC;
- Cost gwneud chwiliadau'r gofrestrfa tir er mwyn canfod manylion tiffeddianwyr;
- Cyfyngiadau a sensitifrwydd defnyddio data SINC;
- Dim ffordd gydgyssylltiedig o feddwl am safleoedd SINC yn y cyd-destun ehangach;
- Dim digon o warchodaeth yn cael ei rhoi i safleoedd SINC, gan gynnwys drwy'r system gynllunio.

Astudiaeth Achos – Prosiect Safleoedd Bywyd Gwyllt Lleol Sir Fynwy

Yn Sir Fynwy, mae 300 o Safleoedd Bywyd Gwyllt Lleol sy'n dir glas wedi cael eu dynodi mewn prosiect ar y cyd¹ rhwng Cyngor Sir Mynwy ac Ymddiriedolaeth Natur Gwent. Nod y prosiect oedd gwneud gwaith cynhwysfawr i nodi glaswelltiroedd o ansawdd Safle Bywyd Gwyllt Lleol yn Sir Fynwy a sicrhau bod modd eu hadnabod a'u diogelu drwy'r System Safleoedd Bywyd Gwyllt Lleol.

Gofynnwyd am ganiatâd cyn yr arolwg gan bob un o'r 300 o dirfeddianwyr a bu'r prosiect yn gweithio mewn cysylltiad agos â'r tîrfeddianwyr er mwyn sicrhau bod ffynhonnell y cyngor a ddarparwyd iddynt o safon uchel, gan annog balchder yn yr adnodd hwn sy'n cynnwys llawer o fioamrywiaeth a chynnig cefnogaeth er mwyn rheoli eu glaswelltiroedd mewn ffordd gadarnhaol. Rhoddwyd cerdyn gwybodaeth wedi ei lunio'n arbennig ar gyfer y safle i bob tîrfeddiannwr. Roedd y cardiau gwybodaeth yn cynnwys map yn dangos maint y Safle Bywyd Gwyllt Lleol, manylion am y cynefinoedd / rhywogaethau a oedd yn bresennol, ac awgrymiadau ar gyfer rheoli. Gofynnir i'r tîrfeddianwyr gynnwys y cerdyn gwybodaeth ym mhecyn y gwerthwr eiddo pe bai'r safle'n cael ei werthu. Mae Ymddiriedolaeth Natur Gwent wedi cynnal diwrnodau tîrfeddianwyr yn flynyddol ac mae hyd at 60 o dirfeddianwyr wedi dod iddynt. Mae'r diwrnodau hyn yn gyfle i ddysgu mwy am fywyd gwyllt lleol a sut i'w annog drwy ddulliau rheoli sensitif, yn ogystal â ffordd ar gyfer trafodaeth. Mae'r prosiect hefyd wedi cynhyrchu cylchlythyr '*Meadow Matters*' i berchnogion Safleoedd Bywyd Gwyllt Lleol. Trefnodd Cyngor Sir Mynwy hefyd bod grantiau bioamrywiaeth bach ar gael i berchnogion Safleoedd Bywyd Gwyllt (Agenda Leol 21). Teimlid ei bod yn fanteisiol nad ffermwyr o reidrwydd oedd llawer o'r tîrfeddianwyr a oedd â Safleoedd Bywyd Gwyllt yn Sir Fynwy ond pobl a oedd yn berchen ar ddarnau bach o dir, nad oeddent yn cael eu defnyddio ar gyfer cynhyrchiant amaethyddol masnachol. Roedd llawer o'r tîrfeddianwyr hyn yn ymddangos yn falch bod eu tir yn werthfawr i fywyd gwyllt, ac yn fodlon rheoli'r safle'n briodol. Yr her fwyaf i'r safleoedd bach hyn yw cael grant a chael gafael ar gontractwyr sy'n barod i dorri/pori'r safleoedd hyn, sy'n safleoedd bach yn aml, ar yr adeg briodol o'r flwyddyn. Mae gwelliannau amaethyddol a grantiau coetir bach, sy'n dod yn fwy cyffredin, hefyd yn fygythiad yng Nghyngor Sir Mynwy. Gall y naill a'r llall arwain at golli bioamrywiaeth bron iawn dros nos, ac mae'n anodd iawn cael bioamrywiaeth yn ôl ar ôl ei cholli.

Cynigion

Cynigir bod Grŵp Llywio Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru'n trafod y cyfleoedd isod gyda'r bwriad o gadarnhau rhai/pob un o'r pwyntiau ar gyfer penderfyniad sy'n cael eu cynnig:

- Cydgysylltu a defnyddio haen GIS o safleoedd SINC drwy Gymru gyfan, gan ystyried y cyfyngiadau amrywiol a materion sensitifrwydd;
- Integreiddio safleoedd SINC mewn: polisiau a phenderfyniadau cenedlaethol; cynlluniau sy'n bodoli ar hyn o bryd a chynlluniau ar gyfer y dyfodol, e.e. Glastir, Tirweddau Byw, Futurescapes ac ati; mapiau cyfleoedd cenedlaethol, a darparu seilwaith gwyrdd a dull gweithredu

---

¹ Prosiect Menter Glaswelltir Gwent (2005-2008)

sy'n seiliedig ar wasanaethau ecosystem (e.e. Fframwaith yr Amgylchedd Naturiol);

- Datblygu taflen ranbarthol neu daflen ar gyfer Cymru gyfan yn ymwneud â safleoedd SINC neu Safleoedd Bywyd Gwyllt;
- Datblygu System Safleoedd Bywyd Gwyllt genedlaethol ar gyfer Cymru.

Pwyntiau ar gyfer Penderfyniad

Cynnig bod camau'n cael eu cymryd er mwyn cyflawni Fframwaith Bioamrywiaeth Cymru, Blaenoriaeth ar gyfer Gweithredu / Cam Nesaf: *Cefnogi a hybu'r gwaith o ddatblygu strategaeth i gyflawni Targed 21 o'r Strategaeth Amgylcheddol sy'n ymwneud â Safleoedd Lleol, gan gynnwys safleoedd SINC, Safleoedd Bywyd Gwyllt, a Gwarchodfeydd Natur Lleol ledled Cymru.*

Cydnabod bod safleoedd SINC yn hollbwysig er mwyn darparu dull gweithredu sy'n seiliedig ar wasanaethau ecosystem a chysylltu cynefinoedd ledled Cymru.

Cynnig bod y pwyntiau sy'n cael eu codi yn y papur hwn yn cael eu hamlinellu i Weinidog newydd yr Amgylchedd a Datblygu Cynaliadwy, John Griffiths AC.

Cynnig bod y pwyntiau sy'n cael eu codi yn y papur hwn yn cael eu rhoi ar agenda cyfarfod nesaf Grŵp Polisi Bioamrywiaeth Cymru, gyda'r nod o drafod y diffyg gwarchodaeth a chydabyddiaeth a roddir i safleoedd SINC ar hyn o bryd.

Cynnig bod y pwyntiau sy'n cael eu codi yn y papur hwn yn cael eu cyflwyno i gyfarfod nesaf Ffrwd Waith Fframwaith yr Amgylchedd Naturiol a / neu fwrdd Rhaglen Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru.